

Ο Πύργος Βασιλείσσης στο Ιλιον είναι έργο της βασίλισσας Αμαλίας. Εγκαινιάστηκε το 1854 και είναι επισκέψιμος.

Η πρώην κατοικία του Αυστριακού πρέσβη Αντον Πρόγκες φον Οστεν και μετέπειτα Ελληνικό Ωδείο, στην οδό Φειδίου 3, αποκαθίσταται από το ΥΠΠΟΑ.

Το Εθνικό Τυπογραφείο στην οδό Σταδίου έχει παραχωρηθεί στον Δήμο Αθηναίων για πολιτιστικές χρήσεις.

Οι ξεχασμένες δεκαετίες της Αθήνας

Νέες εκδόσεις και η ιστορία εμβληματικών κτιρίων αναζωπυρώνουν το ενδιαφέρον της περιόδου Αμαλίας και Οθωνα

Του ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ

Περνώντας έξω από την οδό Φειδίου 3, εκεί όπου με καθυστέρηση δεκαετιών αποκαθίσταται ένα από τα πιο παλιά σπίτια της Αθήνας, έρχεται κανείς σε οπτική επαφή με ένα από τα λείψανα της πόλης του Οθωνα. Χτισμένο στη δεκαετία του 1830 ως κατοικία του Αυστριακού πρέσβη Αντον Πρόγκες φον Οστεν (1795-1876), γνωστό αργότερα (1919) ως στέγη του Ελληνικού Ωδείου, αυτό το σπίτι ήταν στην άκρη της νέας πόλης, ένα μουσικό, κοσμικό και λαμπρό σαλόνι στα χρόνια του Οθωνα και της Αμαλίας.

Το αναφέρει και η Καρολίνα Μέρμηνγκα στο νέο βιβλίο της «Ο κήπος της Αμαλίας» (εκδ. Πατάκη), μια εξαιρετικά μελετημένη ψυχική ανατομία της Βασιλίσσας και του περιγύρω της, σε μια εποχή που η Αθήνα γινόταν «πόλη». Ο Χανς Κρίστιαν Αντερσεν, όταν (εκστατικός) είχε επισκεφθεί την Αθήνα (1841), πηγαίνει συχνά «και στο σπίτι του Αυστριακού πρέσβη Πρόγκες φον Οστεν, που τον περιποιείται πολύ (...) ο Αυστριακός γραμματέας, οι αδελφοί Χάνσεν και όλοι οι άλλοι της συντροφιάς διασκεδάζουν πολύ, ο Αντερσεν όμως δεν διασκεδάζει απίως. Μαγεύε-

Η έρευνα γι' αυτό το νεογοτθικό κομψοτέχνημα έγινε ιστορικό λεύκιμμα.

Η οικία Πρόγκες φον Οστεν, αργότερα στέγη του Ελληνικού Ωδείου, αποκαθίσταται από το ΥΠΠΟΑ και το Βασιλικό Τυπογραφείο από τον Δήμο Αθηναίων.

ται». Η Καρολίνα Μέρμηνγκα μας οδηγεί στα σπλάχνα των δεκαετιών 1830, 1840, 1850 και μας επικοινωνεί το ψυχικό ανάγλυφο

εκείνης της Αθήνας και των ανθρώπων της, συνδυάζοντας την έρευνα με τη λογοτεχνία.

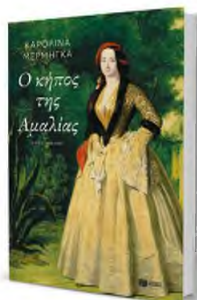
Λίγα, ελάχιστα, έχουν διασωθεί από εκείνα τα χρόνια, τουλάχιστον από την ιδιωτική ζωή. Η Αθήνα του Οθωνα έχει καταδωσθεί (ήδη από τα χρόνια του Γεωργίου Α' είχε αρχίσει η ανανέωση της πόλης εις βάρος των πρώτων χρόνων), αλλά πρόσφατα μοιάζει να υπάρχει μια αναζωπύρωση του ενδιαφέροντος για τις «ξεχασμένες δεκαετίες». Η αποκατάσταση της πρώτης οικίας Πρόγκες φον Οστεν, που αργότερα έγινε διαδοχικά ιδιοκτησία Ελένης Τσιτσά και Ανδρόμαχης Σλήμαν-Μελά πριν γίνει Ελληνικό Ωδείο, είναι ένα έργο που προχωράει το υπουργείο Πολιτισμού σε ένα σημείο της Αθήνας όπου λίγο πιο πάνω με τον ναό της Ζωοδόχου Πηγής άρχισε η πρώτη συστάδα σπιτιών της Νεάπολης.

Αλλά η Αθήνα εκείνων των χρόνων, άγνωστη στους σύγχρονους Αθηναίους, έχει και άλλα ίχνη, όπως το επίσης παλαιότατο κτίριο του Βασιλικού (Εθνικού) Τυπογραφείου, μετασκευασμένου στον Μεσοπόλεμο, επί της οδού Σταδίου, ανάμεσα στη Σανταρόβη και στην Πεσμαζόγλου. Κτίριο μάλλον άχαρο, αλλά ιστορικό, ταλαιπωρημένο από

πυρκαγιές και μεταπλάσεις, συνδεμένο επί χρόνια και με την άστεγη Δικαιοσύνη, έχει παραχωρηθεί (από το 2023) στον Δήμο Αθηναίων με προγραμματική σύμβαση που συνυπέγραψαν ο δήμος, τα υπουργεία Δικαιοσύνης και Πολιτισμού και η Περιφέρεια Αττικής.

Ίσως αυτές οι κινήσεις στην πόλη μάς θυμίσουν ότι υπήρχε και η Αθήνα του Οθωνα και της Αμαλίας, αφού ούτε στον Εθνικό Κήπο δεν υπάρχει ένα μνημείο προς τιμήν της βασίλισσας που τον δημιούργησε. Υπάρχει όμως ο Πύργος Βασιλίσσας, που συντηρήθηκε θαυμαστά και λειτουργεί υποδειγματικά από την οικογένεια Σερπέρη.

Η έρευνα του Βασίλη Κουτσαβλή, που επί της ουσίας βιογραφεί τον Πύργο Βασιλίσσας, έγινε ιστορικό λεύκιμμα («Πύργος Βασιλίσσας, το χέρι και το σήμερα», εκδ. Καπόν). Τον Πύργο Βασιλίσσας, στο Ιλιον (μέρος των εκτάσεων του ήταν το σημερινό Πάρκο Αντώνης Τρίτση), αυτό το νεογοτθικό κομψοτέχνημα (με έμπνευση από το κάστρο Hochenschwangau της Βαυαρίας), τον επισκέπτονται σήμερα εκατοντάδες κόσμοι ακολούθωντας τις ενεργήσεις του Βασίλη Κουτσαβλή, αλλά δεν ήταν πά-

Το βιβλίο αποτελεί μια μελετημένη ψυχική ανατομία της Αμαλίας.

«Ονειρεύομαι να φτιάξω ένα αγροτικό υπόδειγμα για καλλιέργειες, για γεωργία και κτηνοτροφία και αμπελοαγωγή», γράφει η νεαρή βασίλισσα στον πατέρα της,

να έτσι. Ο Πύργος Βασιλίσσας ανελέηστηκε στην αθηναϊκή ζωή και σε σκληρή εργασία και θαυμαστό έργο αποκατάστασης.

Η Αμαλία γράφει στον πατέρα της το 1852: «Η περιοχή ονομάζεται Ιλιον, ήταν τουρκικό τοπφλίκι, μετά το πήραν Έλληνες, μετά Άγγλοι. Εδώ και τέσσερα χρόνια αγοράζουμε γη εκεί, κοντεύει τώρα τις δυόμισι χιλιάδες στρέμματα. Γιατί το κάνω, θα ραφήσις, αγγελαϊκό μου πατέρα. Γιατί ονειρεύομαι και πάλι. Ονειρεύομαι να φτιάξω ένα αγροτικό υπόδειγμα για καλλιέργειες, για γεωργία και κτηνοτροφία και αμπελοαγωγή» (η παραγωγή οίνου στον Πύργο Βασιλίσσας συνεχίζεται έως σήμερα από την οικογένεια Σερπέρη).

Η Καρολίνα Μέρμηνγκα αναφέρεται στην αρνητική λαϊκή διάθεση για τα εγκαίνια που έγιναν το 1854 στον «Επτάλοφο», «το κτήμα της βασίλισσας», έτος αγγλογαλλικής κατοχής, ταπεινώσις, επιδημίας χολέρας. Αλλά ο Πύργος Βασιλίσσας ήταν ένα ρομαντικό όνειρο με όραμα την ιδέα ενός πλήρους αγροκτηνοτροφικού και αμπελοαγωγικού παραδείσιου. Σήμερα, η κληρονομιά της Αμαλίας προκαλεί καινοτομία για συναισθήματα. Διαβάζουμε, σκεπτόμαστε και μεταλαμβάνουμε του ιστορικού χρόνου όπως αποτυπώνεται στα ίχνη εκείνης της μακρινής εποχής που έρχεται μπροστά με άλλο φως.